

Lausunto (VN/22704/2021)
Asianumero 6856/00.07/2022
14.10.2022

Asia: VN/22704/2021 Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta kansalliseksi ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaksi 2030

Suomen metsäkeskuksen lausunto luonnoksesta kansalliseksi ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaksi 2030

Suomen metsäkeskus kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta kansalliseksi ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaksi 2030 (lausuntoluonnos 13.9.2022)

Suunnitelmaluonnos on perusteellisesti laadittu ja laaja-alainen tarkastelu, joka rakentuu nykyisen sopeutumispolitiikan päälle, oppien edellisistä strategioista ja suunnitelmista sekä niiden toimeenpanosta saaduista kokemuksista. Metsäkeskus pitää erityisen hyvänä suunnitelmaluonnoksen systemaattista sekä osallistavaa taustavalmistelua valmistelua, joka osaltaan edistää sopeutumista eri toimialoilla ja sidosryhmissä. Myös edellisissä suunnitelmissa/strategioissa puutteellisesti käsiteltyyn haavoittuvuuteen ja sen tarkasteluun on panostettu, mikä jatkossa mahdollistaa sopeutumispolitiikan toimeenpanon paremman kohdentamisen haavoittuvimpien ryhmien sopeutumiskyvyn vahvistamiseksi tai sopeutumispolitiikan oikeudenmukaiseksi toteuttamiseksi. Tiedesparrauksen kautta tehty tarkennus edelleen selkeyttää sopeutumisen kannalta tärkeitä haavoittuvuuden ja oikeudenmukaisuuden käsitteitä.

Suunnitelmassa on runsaasti toimenpiteitä, ja toimeenpanoon joudutaan panostamaan melkoisesti, jotta ne eivät jää ainoastaan ohjelman kirjauksiksi. Suunnitelmassa ei avata sitä, miten suunnitelma ja sen toimenpiteet suhteutuvat joillakin toimialoilla (mm. MMM:n hallinnonala) oleviin omiin toimintasuunnitelmiin/-ohjelmiin. Käytännössä tulee olemaan tarpeen priorisoida toimenpiteitä ja aikatauluttaa niitä yhteistyössä hallinnonalojen organisaatioiden kanssa.

Metsäkeskus näkee tärkeäksi systemaattisen seurannan, ja pitää hyvänä, että seuranta on pyritty kehittämään tarkemmilla mittareilla. Luonnoksessa ehdotettuihin mittareihin sisältyy vielä paljon haasteita ja kehittämistarpeita, ennen kuin niistä saadaan toimiva mittaristo. Osa ehdotetuista mittareista on vielä

Lausunto (VN/22704/2021)
Asianumero 6856/00.07/2022
14.10.2022

keskeneräisiä. Mittareiden tulkintaa olisi voinut helpottaa jo tieto siitä, pyritäänkö tekemään laadullinen vai määrällinen mittari. Mittareiden määrää voisi jatkossa pohtia, jotta seurantakehikosta ei tule liian laajaa ja vaikeatulkintaista. Tarkempaa mittarointia voisi tehdä hallinnonaloitteisissa toimintaohjelmissa, ja tuoda näistä seurantayhteenvedot kansalliseen sopeutumistyön tarkasteluun (vrt. edellä hallinnonalan omien toimintaohjelmien suhde tähän suunnitelmaan).

Lausuntopyynnössä mukana ollut alueellinen riski- ja haavoittuvuustarkastelu jäi tässä kokonaisuudessa irralliseksi, etenkin kun alueellisista tarkasteluista ei noussut merkittävää toimea tai näkökulmaa kansallisen tason sopeutumis suunnitelmaan. Olisi ollut hyvä nostaa esille, miten mihin alueellisen tason riski- ja haavoittuvuustarkastelua on tarkoitus ja voidaan jatkossa hyödyntää. Aineisto voi olla kiinnostava monelle alueelliselle toimijalle.

Avoimeksi jäi myös keskeneräisen riski- ja haavoittuvuustarkastelun viimeistely. Metsätalouden yhteiskunnallinen ja taloudellinen tarkastelu on työssä hyvin suppea huomioiden, että joillain ilmastoriskeillä tai ilmastonmuutokseen kytkeytyvillä riskeillä arvioidaan olevan hyvinkin suuri taloudellinen merkitys elinkeinon kannalta.

Yksityiskohtaisempia kommentteja

„Ilmastokestävä“ käsitteen sisältö poikkeaa eri yhteyksissä. Sopeutumisen lisäksi sitä käytetään kuvaamaan ilmastonmuutoksen hillintää tai yhteisnimityksenä hillinnälle ja sopeutumiselle. Ilmastokestävyuden määritelmä olisi ollut hyvä tuoda heti asiakirjan alkuun. Resilienssi käsitettä käytetään sopeutumisen yhteydessä nyttemmin jo puhekielessäkin, joten olisi ollut hyvä myös tarkentaa tarkoittaako ilmastokestävyys tässä samaa kuin resilienssi.

Sivun 14 lopussa oleva kappale on toimenpide, jonka voisi siirtää osaksi toimenpidekokonaisuutta.

Luku 2.2.4.3 Sopeutumisen kannalta metsien palamista tulisi sekä edistää (kulutus) että torjua (metsäpalot), ja tässä luvussa monimuotoisuusnäkökulma johtaa lukijaa hieman harhaan. Hallittujen kulotusten rooli on tärkeä monimuotoisuuden kannalta; eli kohta sopisi paremmin monimuotoisuutta käsittelevään osaan. Tässä kappaleessa olisi pitänyt painottaa mahdollisesti lisääntyvien metsäpalojen vakavuutta ja tarvittavia toimia niiden hallintaan.

Kappale 2.2.4.8 (hyödyt): kohdassa kannattaisi painottaa, että hyödyt on mahdollistaa saavuttaa vain mikäli hallitaan riskit (tuhoojat, kuivuus etc.). Hyödyt -

Lausunto (VN/22704/2021)
Asianumero 6856/00.07/2022
14.10.2022

kohdan teksti painottuu metsätalouteen, kun itse asiassa isompia hyötyjä voidaan saavuttaa maataloudessa, jossa riskien hallinta ja sopeutumiskyvyn parantaminen voivat olla lyhyen „kiertoajan“ ja intensiivisemmän toiminnan vuoksi metsätaloutta helpompaa. Sopeutumisen hyötyjä ovat myös riskiarviointien ja siihen liittyvän osaamisen ja prosessien parantaminen ja syventäminen. Varautumisen ja muutosjoustavuuden ratkaisut voivat hyödyttää organisaatiota myös muissa kriisitilanteissa sekä valmentaa ja auttaa ennakoimaan muitakin riskejä.

Luku 2.2.4.9 (sivu 29) tekstiä voisi tiivistää painottaen huoltosuhteen heikkenemistä ja väestön ikääntymistä, erityisesti haja-asutusalueilla ja maaseudulla.

Luku 2.2.4.10 (Institutionaalinen haavoittuvuus) Lakisääteiset velvoitteet on jätetty mainintana epäselväksi, eikä tekstistä saa kuvaa, mitä niillä oikeasti tarkoitetaan. Uusittuun ilmastolakiin on tullut valtion toimijoita sitova velvoite. Viime vuosina poikkeuslainsäädäntöä on jouduttu tarkentamaan ja pyritty parantamaan sen toimeenpanoa kriisitilanteissa. Mihin lakeihin/millaiseen toimintaan nähdään, että lakisääteisiä velvoitteita tulisi vielä lisätä?

Sivun 32 (viimeinen lause): Ennakoinnin tarkoituksen lienee luoda muutosjoustavia järjestelmiä, jotta voidaan varautua arvioituihin uhkiin ja riskeihin, ja erityisesti ratkaisuja, jotka toimisivat joustavasti mahdollisimman monentyyppisissä muutoksissa.

Näemme hyvänä, että valtioneuvostossa painopisteiksi ehdotetaan valittavaksi ennakkointityö sekä toiminnan ja talouden suunnittelu (s. 36)

Päämäärät TAHTO - KEINOT - KYKY (Kuvio 4, s. 34) ovat kannatettavia, mutta ne kytkeytyvät hyvin tiiviisti toisiinsa ja niiden välinen ero on joissakin tapauksissa kapea. Silloin kuin toimenpide on suunnitelma tai ohjelma (esim. toimenpide 5.1.) sisältävät ne yleensä keinojen lisäksi myös ”tahto” ja ”kyky” päämääriä. Päämäärien käsittely ja huomioiminen suunnitelmassa, erityisesti tavoitteissa, kaipa vielä syventämistä ja ymmärtämistä lisäävää tarkastelua. Erityisesti, onko kokonaisuuden kannalta merkittävää tunnistaa, mitä päämäärää kukin tavoite toteuttaa, ja miksi tunnistaminen on tärkeää? Tätä olisi hyvä selkeyttää vielä lukijalle.

Toimenpide 1.4. (s. 38) Tulohajauksen ja eri hallinnonalojen sisällä työn koordinoimiseksi olisi tärkeää tunnistaa, millainen rooli kullakin hallinnonalan organisaatiolla on ilmastonmuutokseen sopeutumisessa ja varautumisessa. Tämä roolitus voisi olla käytännöllisempää tehdä hallinnonalakohtaisissa

Lausunto (VN/22704/2021)
Asianumero 6856/00.07/2022
14.10.2022

toimintaohjelmissa tai vastaavissa asiakirjoissa. VN:n selontekoon voisi tarkastelutapana (kuvauksena) soveltua yleisperiaate, että sopeutuminen viedään vuosittaiseen toimialaohjaukseen sekä osaksi virastojen strategioiden päivitystä osana ilmastotyötä.

s. 40 Luku 2.5.2 Kokonaisturvallisuuden käsite ja sopeutumisen ja muun kriisinhallinnan ja -kestävyyden työn yhteen nivominen olisi ollut hyvä tehdä jo suunnitelman alussa, etenkin kytkös kansalliseen (ja jatkossa alueellisiin) riskienarviointiin.

Toimenpide 7.3. Yksityisteiden ja -siltojen kuntokartoitus ja tiestön kunnossapito ja perusparannukset ovat tärkeitä elinkeinotoiminnan varautumisen kannalta. Toimenpiteessä jää täsmentämättä konkreettisemmat toimeenpanon välineet siitä, kuinka tiekuntia kannustettaisiin yksityisteiden kunnosta huolehtimiseen. Metsäkeskuksessa on käynnissä toimia yksityisteiden ja siltojen kartoittamiseksi, ja työn resursoinnin tulee olla pitkäjänteistä ja riittävällä tasolla.

Toimenpide 8.3 Kartoitetaan alueidenkäytön suunnittelussa lähtötietoina tarvittavat seudullisesti merkittävät ekologiset yhteydet. Tämä toimi tukee monimuotoisuutta, ja siten istuisi paremmin tavoitteeseen 12 tukemaan muita monimuotoisuustoimia.

Tavoite 11. Lahopuustoisuudella mitataan erityisesti monimuotoisuutta ja lahopuuston määrän lisääminen on myös ilmastonmuutoksen hillinnän toimi. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen kannalta sekapuustoisuuden, erityisesti lehtipuuosuuden, kehittymistä talousmetsissä voisi olla kuvaavampi mittari. Yhden mittarin sijaan voisi olla hyvä tarkastella talousmetsien monimuotoisuuden kehittymistä kokonaisuutena. Metsäkeskus seuraa talousmetsien luonnonhoidon kehittymistä, jota voitaisiin hyödyntää mittarina myös sopeutumisen seurannassa.

Toimenpide 11.1. (kansallinen metsästrategia) toimenpidettä voisi muokata enemmän suuntaan, jossa „metsäalan sopeutumista edistäviä tutkimus- ja kehittämistoimia viedään eteenpäin osana kansallista metsäpolitiikkaa, erityisesti KMS:n toimeenpanoa“. Nyt toimenpide korostaa sopeutumisen toimena erityisesti kansallisen metsästrategian valmistelua. Sopeutumisen käytännön onnistumisen kannalta tärkeää on lisätä metsänomistajien tietoisuutta ilmastonmuutoksen vaikutuksista sekä niihin varautumisesta/sopeutumisesta, metsänomistajille suunnatut riskienhallinnan välineet sekä metsänhoitosuosituksen ajantasaisuus ja metsäammattilaisten osaaminen (neuvonta, ohjeet yms.)

Lausunto (VN/22704/2021)
Asianumero 6856/00.07/2022
14.10.2022

Toimenpide 11.2. (METKA) Toimenpide vaikuttaa keskeneräiseltä. Teksti ei kuvaa sopeutumisen toimia ja toimenpide jää vaikeaselkoiseksi. Toimenpiteen voisi joko kirjoittaa korostaen metsien terveyden ja kasvukyvyn merkitystä sopeutumisessa („METKAN toimenpiteillä tuetaan metsien terveyttä ja kasvukykyä sekä metsäluonnonhoitoa edistämistä”) tai tarkentaen enemmän, mitkä METKA-toimenpiteet olisivat erityisen tärkeitä sopeutumisen kannalta.

Sivulla 55, 2. Lause metsien hiilensidonnasta poikkeaa muusta tekstistä, eikä ole suunnitelman kannalta relevantti. Muillakin tavoitteilla ja toimilla voi olla merkitystä hillinnän kannalta, joita pitäisi suunnitelmassa tasapuolisesti sitten kirjoittaa auki.

Tavoite 12 ja sen toimenpiteet: Parhaillaan on käynnissä paljon monimuotoisuutta edistävää työtä (EU:n monimuotoisuusstrategian jalkauttaminen, ennallistamisasetuksen käsittely, kansallinen bd-strategian laadinta), ja kohtaan olisi hyvä täsmentää, kun monimuotoisuuspolitiikka ja sen toimenpiteet on päivitetty. Valitut mittarit kuvaavat monimuotoisuuspolitiikan onnistumista eli nimenomaan luonnon sopeutumiskykyä monimuotoisuuden osalta. Mittareita olisi hyvä kehittää myös siitä, miten monimuotoisuuden edistämisessä/kehittämisessä myös sopeutumistoimissa onnistutaan, mm. juuri SUMI-hankkeen suositusten toimeenpano. SUMI-hankkeesta olisi hyvä kirjoittaa auki koko nimi, akronyymi ei ole kaikille tuttu.

Toimenpide 12.4 sekä toimenpide 19.6 Luonto- ja ilmastopaneelit ovat itsenäisiä verkostoja, joille ei voida velvoittaa tehtäviä. Voitaisiinko paneelien roolista kirjoittaa kuvaus tekstiin.

Toimenpide 11.3. Valuma-alueitasoisen suunnittelun kehittämiseen on tarpeellista kohdentaa lisäresursseja. Metsätalouden uusi kannustejärjestelmä edistää suometsänhoidon valuma-alueitasoista ja kokonaisvaltaista suunnittelua, mutta suunnittelu on mahdollista ainoastaan suometsäalueilla. Valuma-alueitasoista suunnittelua olisi erityisesti ongelma- ja riskikohteilla tarpeen tehdä maaperä-, maankäyttö- ja hallintorajat ylittävästi. Tällaisten kokonaisuuksien suunnittelu tai toteutus puhtaasti markkinaehtoisesti ei ole lyhyellä aikavälillä todennäköistä. Valuma-alueitasoisen suunnittelun tueksi on tarpeen tehdä myös aineisto- ja menetelmäkehitystä, mm. laserkeilausaineiston ja kuivavara-aineiston parempaa hyödyntämistä suunnittelussa.

Tavoite 13 (Luontopohjaiset ratkaisut) ja toimenpide 13.2. (Luonnonmukaiset vesienhallintamenetelmät). Osa ehdotetuista mittareista saattaa olla päällekkäisiä,

Lausunto (VN/22704/2021)
Asianumero 6856/00.07/2022
14.10.2022

esimerkiksi kokonaisvaltaisella suometsänhoidolla voidaan vaikuttaa kuivatukseen tarvittavien ojien tarpeeseen ja sitä kautta myös vesiensuojelurakenteiden toteutuksen tarpeeseen. Metsätalouden toimenpiteiden yhteydessä tehtävässä vesiensuojelussa valuma-alueet saattavat olla myös niin pieniä, ettei luontopohjaisten ratkaisujen käyttö ole kustannustehokasta (toimenpiteet 11.3 ja 13.2 kytkeytyvät toisiinsa). Ensisijaisena pyrkimyksenä tulisi olla alueilta lähtevän kuormituksen vähentäminen.

Ojia pitkin tiedetään johtuvan myös pitkäaikaiskuormitusta (=ei ojien kaivuutyöhön selvästi liitettävissä olevaa), jonka pysäyttämässä luontopohjaiset ratkaisut vaikuttavat olevan toimivia. Luontopohjaiset vesiensuojeluratkaisut eivät kuitenkaan ole kaikille paikoille soveltuvia tai toteutuskelpoisia.

Vesiensuojelurakenteiden ja -ratkaisujen kehittämistä tulee tästä syystä jatkaa.

Sivulla 66 korostetaan ELY:jen merkitystä useassa sopeutumiseen oleellisesti liittyvässä tavoitteessa ja tehtävässä, mutta tämä ei näy riittävästi itse toimenpiteissä ja niiden vastuutahoissa.

Toimenpiteet 19.1 ja 19.2. Suomen metsäkeskuksella on yksityismetsiin liittyvien metsänvaratietojen, tiedon prosessoinnin, tietotuotteiden ja niiden kehittämiseen liittyviä tehtäviä ja osaamista. Ehdottamme että SMK lisätään toimijana näihin toimenpiteisiin sekä myös toimenpiteeseen 19.6. tiedon jalkauttamisen osalta. Metsäkeskus näkee tärkeänä, että t&k -toimien rinnalla käsitellään myös tiedon käytäntöön viemistä ("kenttäyttämistä").

Toimenpide 19.7. voisi kytkeytyä paremmin lukuun 2.5.10 viestintä ja vuorovaikutus (tavoite 20)

s.82 Sopeutumistoimien vaikuttavuutta voitaisiin tarkastella myös „epäonnistumisten“ kautta, samalla tavalla kuin tehdään onnettomuustukintaa. Niiden tilanteiden osalta, joissa sopeutuminen/riskienhallina ei ole onnistunut, tehdään syvempi tarkastelua pullonkauloista ja riskikohdista ja suunnataan kehittämistyötä vastaavasti. Vastaavat tarkastelut myös onnistumisista voisivat hyödyntää jatkotyötä ja muita toimijoita. Oleellista siten olisi riittävät jälkityöt/analyysi, sekä niiden pohjalta käytäntöjen parantaminen ja oppiminen.

Metsäkeskus näkee tärkeänä vahvistaa sopeutumisen osaamista, ja tarpeellisena että sen tarkastelua parannetaan ja kehitetään jatkossa. Osaamisen tilasta on hankala saada kuvaa koska toimijoita on paljon ja toiminta hyvin eri tasoista, mutta kuva nykytilanteesta sekä kehittämistarpeista olisi tärkeää saada. Metsien

Lausunto (VN/22704/2021)
Asianumero 6856/00.07/2022
14.10.2022

ja metsäelinkeinon kannalta keskeistä on metsänomistajien osaaminen ja heille kohdennettu neuvonta, koulutus ja viestintä (vrt. aiemmat kommentit).

Lisätietoja lausunnosta antaa johtava EU-metsäasiantuntija Jaana Kaipainen, puh. 050 5289342.

Helsinki 19.10.2022

Anna Rakemaa
metsäjohtaja
Suomen metsäkeskus

SIGNATURES**ALLEKIRJOITUKSET****UNDERSKRIFTER****SIGNATURER****UNDERSKRIFTER**

This documents contains 7 pages before this page

Dokumentet inneholder 7 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 7 sivua ennen tätä sivua

Dette dokument indeholder 7 sider før denne side

Detta dokument innehåller 7 sidor före denna sida

authority to sign

representative

custodial

asemavaltuus

nimenkirjoitusoikeus

huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt

firmateckningsrätt

förvaltare

autoritet til å signere

representant

foresatte/verge

myndighed til at underskrive

repræsentant

frihedsberøvende